

» El Moncada en Santiago de Cuba

» Miguel Díaz-Canel,
actua p 6

» Agustín Díaz Cartaya,
historia p 7

» Edelys Santana Cruz,
interview p 8

Santiago de fiesta...

... y recuperado después ...

... de Sandy

Nieuwe Hoofdredacteur

Na 3 jaar zwoegen samen met het redactieteam kiest onze kapitein voor andere horizonten. Het was een boeiende, afwisselende maar vooral een vermoeiende reis!

Raymond Verbinnen, onze hoofdredacteur, geeft de fakkel door en wil graag zelf zijn verhaal doen. Deze edito zal dan ook uitzonderlijk worden geschreven door Raymond, die wij succes wensen met zijn nieuwe projecten. Toch even van de gelegenheid gebruik maken om Freddy Tack als nieuwe hoofdredacteur te verwelkomen en Silvia Vanhoegaerden te bedanken voor haar onvermoeibare inzet! Adelante comandante!

In het voorjaar van 2010 moesten we plots op zoek naar een nieuwe hoofdredacteur, omdat Pablo zijn gezondheid het niet meer toeliet om verschillende taken te combineren. Om geen vacuüm te creëren en de continuïteit van de Cuba Sí te garanderen, werd er op korte termijn iemand gezocht om het roer over te nemen. In het begin had ik mijn twijfels, maar omdat de vereniging me nauw aan het hart ligt, wou ik de sprong wel wagen. Er was in ieder geval al een vaste groep die deel uitmaakte van de redactie. Met Silvia klikte het meteen en we waren vertrokken.

De Cuba Sí onderging een kleine metamorfose, met het oog op het aantrekken van een nieuw en jonger publiek. Aangezien we net de eerste brigade Carlos Habré achter de rug hadden, was het iets gemakkelijker om de eerste 'nieuwe' Cuba Sí samen te stellen: nr. 167 - juni 2010. De volgende nummers gingen verder op hetzelfde elan. Van het begin was duidelijk afgesproken dat ik de functie tijdelijk zou opnemen, zodat men tijd had om op zoek te gaan naar een meer professionele hoofdredacteur. Maar het werk uitbesteden is, na het afwegen van alle voor- en nadelen, geen optie gebleken. Helaas de combinatie van secretaris/penningmeester regio Gent, voorzitter West-Vlaanderen, hoofdredacteur van de Cuba Sí, lid van de stuurgroep "Belmundo" en Gonz&Star bij de stad Gent, alsook een job in de fabriek in volcontinu was niet langer houdbaar. Vooral de regio West-Vlaanderen die een beetje verwaarloosd werd en eigenlijk opgeslorpt wordt door de regio Gent vraagt veel werk. Daarom heb ik met pijn in het hart beslist om de fakkel door te geven. Ik wens de nieuwe hoofdredacteur en zijn team een lange en goede samenwerking.

Raymond Verbinnen
(Voorwoord Alexandra Dirckx)

Nouveau Rédacteur en chef

Après avoir peiné 3 années durant avec le comité de rédaction, notre capitaine a choisi d'aller vers d'autres horizons. Ce fut un voyage passionnant, varié mais avant tout fatigant.

Raymond Verbinnen, notre rédacteur en chef, passe le flambeau et il souhaite le faire lui-même. Cet édito sera donc, exceptionnellement, écrit par Raymond à qui nous souhaitons beaucoup de succès pour ses nouveaux projets. Mais profitons aussi de cette occasion pour accueillir Freddy Tack comme nouveau rédacteur en chef et pour remercier Silvia Vanhoegaerden pour son ardeur infatigable! Adelante comandante!

Au printemps 2010, nous avons soudainement dû chercher un nouveau rédacteur en chef car l'état de santé de Pablo ne lui permettait plus de combiner de multiples tâches. Afin d'éviter la création d'un vide et de garantir la continuité du Cuba Sí, il fallut trouver rapidement quelqu'un qui veuille reprendre la barre. Au début, j'avais des doutes mais comme l'association m'était très chère, j'ai accepté de franchir le pas. Il existait déjà un noyau fixe au sein du comité de rédaction. Avec Silvia, le déclin fut immédiat et, dès lors, tout a démarré.

Le Cuba Sí a subi une légère métamorphose dans le but d'attirer un public nouveau et plus jeune. Notre première Brigade Carlos Habré venait de s'achever, ce fut donc plus facile de mettre en page le premier Cuba Sí "nouveau": N° 167 - juin 2010. Depuis, les numéros suivants ont gardé la même présentation.

Dès le début, il avait été prévu que je reprendrais la fonction à titre temporaire afin de donner le temps à l'équipe de se trouver un nouveau rédacteur, plus professionnel. Après avoir pesé le pour et le contre, je me rendis compte que déléguer mes tâches n'était pas non plus la meilleure option. Malheureusement combiner les fonctions de secrétaire/trésorier de la régionale de Gand, président de la section de Flandre occidentale, rédacteur en chef du Cuba Sí, membre de la commission de "Belmundo" et Gonz&Star de la ville de Gand, ainsi que mon job à l'usine en plein temps-continu, était devenu insoutenable. C'est surtout la section de Flandre occidentale, quelque peu négligée jusqu'à présent et pratiquement absorbée par la régionale de Gand, qui nécessite beaucoup d'énergie. C'est donc avec regret que j'ai pris la décision de transmettre le flambeau. Je souhaite au nouveau rédacteur en chef et à son équipe une longue et excellente collaboration.

Raymond Verbinnen (Trad. M. Dits)
(Préface Alexandra Dirckx)

Inhoud - Sommaire

- 3 Edito
- 4 Actua
- 7 L'Hymne du 26 juillet
- 8 Interview met Edelys Santana
- 10 Culture
- 12 Santiago de Cuba - deel 2
- 15 Livres

- 16 De mooiste tuin van Santiago
- 17 Gezondheid en sport
- 18 Compte rendu AG - Verslag AVL
- 19 Activités Liège et Bruxelles
- 20 Activiteiten Gent en Antwerpen
- 22 Aankondigingen - Annonces

Mededeling: alle artikels die enkel in het Frans in de Cuba Sí staan, zijn een aantal weken na het verschijnen ervan beschikbaar op de website in het Nederlands.
Communication: tous les articles publiés uniquement en néerlandais dans le Cuba Sí, seront à votre disposition en français sur notre site web et ceci quelques semaines après la parution.

Cuba avance

Freddy Tack

“On avance et on note les résultats... Nous avançons à un rythme plus rapide que ne l'imaginent ceux qui critiquent nos lenteurs supposées et ignorent les difficultés rencontrées”. Voilà ce que déclarait Raúl Castro lors du Conseil des Ministres du 28/06 et ce qui démontre la poursuite sans relâche de l'actualisation du modèle socialiste cubain. Nous abordons ci-après les grandes lignes de l'actualité des derniers mois, dont quelques points sont abordés plus en détail.

Les discours de Raúl Castro

En ce qui concerne le volet économique Raúl a fortement insisté, le 7 juillet devant les députés en assemblée plénière, sur la poursuite des études pour la suppression ordonnée et intégrale de la dualité monétaire (en cours depuis 2002), afin de rendre possible des transformations plus importantes en matière de salaires et de pensions, de prix et de tarifs, de subsides et d'impôts. D'autre part une priorité maximale doit être donnée à la production agricole, en supprimant les obstacles qui freinent son développement, afin de réduire considérablement les importations de denrées alimentaires.

L'exposé à l'Assemblée Nationale a été, après son discours de 2007, l'un des plus critiques, des plus incisifs. Il n'y évite aucun aspect, aborde les points négatifs, insiste sur les mesures à prendre.

Il dénonce avec de nombreux exemples concrets la détérioration des valeurs morales et civiques durant les plus de vingt ans de période spéciale (vols, constructions illégales, ventes illicites, non-respect du temps de travail, abattage illégal de bétail, pêche d'espèces protégées, revente de produits à des prix prohibitifs, fraude dans les transports publics, manque de respect pour les concitoyens dans la vie quotidienne, etc.).

Il déclare : *“Les dirigeants, des instances nationales jusqu'à la base, doivent abandonner la passivité et l'inertie dans leur conduite. Ils doivent cesser de regarder ailleurs, alors que le problème se trouve sous leur nez”.*

Le discours pour le 60e anniversaire du 26 juillet était lui, comme c'est normal, centré sur la commémoration de cet événement, et il déclare : *“Cette Révolution continuera, je le répète car elle l'a démontré durant 60 ans, à être une Révolution de jeunes”.*

A la même date (26/07) Granma publie un éditorial qui rappelle la nécessité de l'actualisation de l'économie pour préserver les acquis et revient sur les problèmes dénoncés par Raúl.

La fin de l'édito stipule : *“Les défis d'aujourd'hui, quoique plus difficiles, ont pour exemple l'attitude de ces jeunes il y a 60 ans. Aujourd'hui nous ne sommes plus une centaine d'hommes et de femmes, nous sommes 11 millions de patriotes et nous continuons le combat pour les idées de ceux qui ont perdu la vie. Nous allons attaquer la caserne du futur”.*

Conseil des Ministres – 28/06/2013

Le conseil a examiné le rapport de l'exécution du plan pour le premier semestre, le budget des six premiers mois de l'année et la clôture du budget 2012. Ce dernier a enregistré un excédent qui servira en partie à créer un fonds pour financer les dégâts causés par l'ouragan Sandy (entre autres les réductions de 50% sur les matériaux de construction accordées aux victimes de l'ouragan).

Des rapports ont été présentés sur le perfectionnement des services de la Banco Central de Cuba et le Ministère du Commerce Intérieur.

Puis un long débat a été consacré au transport de passagers à La Havane : manque d'efficacité, fraudes, détournement de recettes. Les transports privés, eux, sont chers, souvent mal équipés (sécurité). Les embouteillages, les infrastructures insuffisantes, le mauvais état des chaussées, un éclairage déficient, complètent ce bilan peu réjouissant. Il reste beaucoup à faire et il faut encourager le transport collectif. Des services complémentaires peuvent être offerts par les nouvelles coopératives et les services de base (bus, train) doivent être renforcés.

Assemblée Nationale du Pouvoir Populaire – 04 au 08/07/2013

Tant dans les réunions des commissions permanentes que lors des séances plénières, les députés ont fait un bilan des contrôles internes réalisés. Dans les commissions chacun s'est penché sur son domaine de compétence : la lutte contre les illégalités, les efforts pour le cas des 5, la production alimentaire, l'efficacité des investissements, les pertes de valeurs dans l'enseignement, la réorganisation des centres de recherche, l'innovation technologique, etc., etc.

La Loi sur la Navigation qui règle le régime de navigation dans les mers territoriales, les fleuves, les lagunes et les barrages, a été approuvée après débat. Cette loi remplace et simplifie un ensemble de vieilles réglementations et englobe de nouveaux aspects de prévention et de contrôle de la contamination des eaux.

Les députés ont également examiné l'avant-projet de Code du Travail et le programme d'organisation des débats du projet avec l'ensemble des travailleurs du pays.

La situation économique

Malgré les énormes dégâts causés par l'ouragan Sandy et l'impact de la crise internationale, le PIB a connu une croissance de 3% pour 2012 (au lieu des 3,4% prévus, revus à 3,1% en fin d'année).

Pour 2014, avec les actualisations en cours, on s'attend à de meilleurs résultats qui pourraient se traduire par une croissance des investissements et parallèlement une hausse graduelle des salaires.

Les efforts de diversifications dans le commerce extérieur se poursuivent et d'importantes ressources seront générées par l'exportation de services (médecine, tourisme, éducation, sports, communications, etc.). Le capital humain, hautement qualifié, représente ici un important potentiel de croissance.

Les réformes de structures (fusions d'organismes et d'entreprises, rationalisations, méthodes de gestion) se poursuivent, entre autres en export-import, aéronautique, le sucre, la biotechnologie et l'industrie pharmaceutique.

La mise en oeuvre des directives (lineamientos)

Une phase de plus grande complexité est entamée et des adaptations et des corrections sont introduites, là où cela s'avère nécessaire, sur base du suivi des résultats concrets.

Les thèmes à aborder sont divers et larges : la politique macro-économique; les études pour la suppression de la dualité monétaire (CUC-Peso); la séparation des fonctions étatiques des fonctions de gestion d'entreprises; le secteur du travail indépendant (plus de 430.000 actuellement); l'évaluation des transformations à Artemisa et Mayabeque pour une efficacité supérieure de gestion; l'avant-projet de Code du Travail; la réorganisation des centres scientifiques et de l'enseignement artistique; l'actualisation du programme de médicaments et de médecine naturelle; le recyclage des matières premières, l'expérience de vente de gaz liquide (depuis janvier dans l'île de la Jeunesse) et son extension à La Havane et Santiago.

Code du Travail

L'avant-projet du Code du Travail est largement diffusé dans tout le pays et est disponible sur les sites de tous les moyens d'information du pays. Touchant la majorité des Cubains, cet avant-projet est soumis, du 20 juin au 15 octobre, à l'ensemble des travailleurs, dans les centres de travail et dans les assemblées syndicales de base (plus de 80.000 réunions sont déjà planifiées).

Leurs opinions et leurs amendements seront pris en compte lors de la rédaction du projet définitif qui sera, alors seulement, soumis à la procédure législative.

Les normes en vigueur datent de 1985 et, sur 14 chapitres, 7 ont été modifiés ou remplacés. Une actualisation et une simplification s'imposaient, d'autant plus que les nouvelles formes de travail indépendant et de contrats de travail modifient la législation en vigueur (18 lineamientos font directement référence aux relations de travail).

L'avant-projet a été rédigé en respectant les principes du droit du travail repris dans la Constitution, les Conventions de l'OIT (dont 76 sont ratifiées par Cuba) et en prenant en compte une étude comparative de législations de 16 pays. Il comprend 15 chapitres : dispositions générales, organisations syndicales, contrat de travail, travail de la femme, protection des jeunes travailleurs de 15 à 18 ans, service social, relations de travail spéciales, organisation et normes de travail, régime de travail et de repos, salaires, protection – sécurité et hygiène, discipline au travail et responsabilité matérielle, solution des conflits au travail, conventions collectives, inspection du travail.

Des milliers de dirigeants syndicaux ont participé à des séminaires de préparation afin de pouvoir présenter et expliquer l'avant-projet aux travailleurs et que ceux-ci puissent intervenir en connaissance de cause. Tous les jours la presse suit et répercute les principaux débats dans les entreprises.

La parole est maintenant aux travailleurs, après ce processus de démocratie directe, avant d'aborder la phase législative.

Les nouvelles coopératives

Depuis le 1er juillet 124 nouvelles coopératives ont commencé leurs opérations. 99 vont gérer des marchés agricoles dans les provinces de La Havane, Artemisa et Mayabeque, 2 s'occupent de recyclage, 12 sont consacrées à la construction, 6 offrent des services de maintenance de véhicules et 5 se lancent dans le transport de passagers (taxis et bus scolaires).

Les coopératives fonctionnent en totale indépendance des entités de l'État, sont libres pour fixer leurs prix (sauf pour certains produits où des prix sont imposés, comme les pommes de terre, le riz, le lard, le transport de passagers) et peuvent redistribuer les gains comme elles le décident. Les activités citées aujourd'hui concernent des secteurs où la gestion par l'État n'avait pas été efficace. Les nouvelles coopératives gèrent la propriété de l'État, qui reste celle du peuple, et cette forme de gestion ne représente nullement une forme de privatisation.

La mise en route de ce groupe de coopératives devra permettre de perfectionner les mécanismes en vue d'un élargissement de ce type de gestion. Il ne faut pas en attendre un impact immédiat sur l'économie, car cette recherche d'efficacité s'applique à des activités qui n'ont pas un poids décisif pour le développement du pays. Par contre elle est importante pour la vie quotidienne des citoyens pour qui elle devrait se traduire par une croissance en quantité et en qualité d'offre de produits et de services. Ce sont des emplois dans des secteurs proches de la population, avec un impact local immédiat.

50e verjaardag van de UPEC

Op 15 juli vierde de UPEC (Unie van de Cubaanse Journalisten – geschreven pers, radio en televisie) haar vijftigste verjaardag en op 14 en 15 juli 2013 vierde zij haar 9e Congres. Dit Congres was het hoogtepunt van een lange reeks debatten in het ganse land, eerst in de 185 basisafvaardigingen van de vereniging (september en oktober 2012), daarna in de provinciale congressen (tussen 3 mei en 4 juni).

Het Congres kwam sterk in de kijker bij het publiek. Het is ook zo dat de discussies over de pers, onder hevige kritiek van de bevolking, reeds enkele jaren lopend zijn. Deze kritieken zijn dikwijls terecht (hermetische teksten, gebrek aan kritische geest, geheimdoenerij, enz.) alhoewel men ook interessante wijzigingen kan vaststellen. De "opinie"-rubrieken en de lezersbrieven (o.a. in de Granma elke vrijdag) zijn zeer open en kritisch, en krijgen bijna altijd een antwoord, en zijn soms ook gevolgd door strenge rechtzettingen van verantwoordelijken aan de basis van de kritiek. Sommige tijdschriften, o.a. Temas, La Jiribilla, Cubadebate, La Gaceta de Cuba, El Economista, Bohemia, leveren regelmatig sterk onafhankelijke artikels of discussieforums, waar de problemen open en vrij benaderd worden.

De belangstelling voor dit congres ligt dus in de logica van wat hieromtrent leeft. Sommige uitingen van zelfcensuur door een aantal journalisten, de hermetische taal van sommige verantwoordelijken (politiek, sociaal of economisch), een soort cultuur van geheimdoenerij (secretismo) met als motief de vijand geen argumenten te geven tegen de Revolutie, hebben van de Cubaanse pers in vele gevallen een pers gemaakt zonder pit, met het na-afopen van plechtige, uniforme, dikwijls niets zeggende uiteenzettingen.

De Revolutie heeft nochtans herhaaldelijk het voorbeeld gegeven van transparantie en zelfkritiek, bvb. bij de strijd tegen het sectarisme (1962 en 1968), de mislukking van de zafra van de 10 miljoen (1970), de procedure van rechtzetting van fouten en negatieve tendenzen (1985), gevolgd door de "Strijd van de ideeën", de arbeidsparlamenten (1993). Meer recent (2007) was de oproep tot de bevolking, door Raúl Castro, om zich uit te drukken over de sociale en economische evolutie van het land, die aanleiding gaf tot meer dan 4 miljoen tussenkomsten die de basis werden van de Beleidslijnen (Lineamientos) goedgekeurd door het 6e Congres van de Partij.

Niet te verwonderen dat onder de themas besproken op het congres men vele van deze kritieken terug zal vinden: geloofwaardigheid, de relatie met de infobronnen, geheimdoenerij (secretismo), de gebrekkige materiële toestand, gebrek aan beroepsethiek en de vorming van de aflossing. De nadruk werd ook gelegd op de noodzaak aan efficiëntie zowel voor de papieren pers als de digitale pers en de talrijke nieuwe uitdrukkingstechnieken, op

de noodzaak het bestaande model te verbeteren. De Cubaanse werkelijkheid weerspiegelen in haar verscheidenheid, de geschikte info brengen, objectief, systematisch en transparant, rekening houden met de noden en de interesses van de bevolking, een platform worden voor de bestendige weerspiegeling van de opinies en de debatten, de gebreken en het "secretismo" wegwerken.

"Kritiek laat geen ontwijkende antwoorden toe, noch stilzwijgen of ontwijkende rechtzettingen". "Geen enkele kritiek kan zonder antwoord blijven vanwege de betrokken administratie of verantwoordelijk organisme". Dit zijn enkele citaten (onder de tientallen geuit tijdens het congres) die de geest van de debatten weergeven en de wil benadrukken om er echt werk van te maken.

Miguel Díaz-Canel, eerste vice-voorzitter van de Staatsraad en de Ministerraad, benadrukte in zijn slottoespraak nog enkele andere aspecten: de noden van de pers, de problemen van aansluitingsmogelijkheden op internet, de gebrekkige distributie van de pers. Hij steunde het voorstel voor de oprichting van een "Observatorium" van de pers, om elke week de kwaliteit van de pers op te volgen en met openheid de problemen te bespreken. Hij verklaarde: "Ik geloof in de polemiek, in alles dat wij kunnen bespreken, in een geest van respect en verstandhouding, en wij vragen aan de UPEC bij te dragen tot dit voorstel".

Uiteraard heeft dit congres niet alles opgelost en een lange weg staat te wachten. Zelfs met de beste goede wil zullen de materiële problemen (infrastructuur, nieuwe technologieën, enz.) niet miraculeus opgelost worden, de economische crisis en de blokkade treffen iedereen, ook de pers. Zoals een journalist van een provinciaal blad het uitdrukte: "Ik kwam terug naar huis met dezelfde wedde en ik besef dat er geen onmiddellijke oplossing komt voor de materiële problemen van de pers. Ik kwam ook thuis met een hernieuwde passie en het vertrouwen in de mogelijkheid van het verwezenlijken van een beter journalisme, bezorgd naar waarheid, gelijkend op de mensen: eerlijk, moedig, geschikt, revolutionair". (Sayli Sosa Barceló in "La Demajagua" van 24/07/2013).

Bronnen: alle titels van de Cubaanse pers over de periode van eind mei tot eind juli.

(suite actua page 15- vervolg actua pag. 15)

26 juillet – 60e anniversaire Agustín Díaz Cartaya, auteur de l'Hymne du 26 juillet

Déjà 60 ans se sont écoulés depuis l'héroïque assaut de la caserne Moncada à Santiago de Cuba et de la caserne Carlos Manuel de Céspedes à Bayamo, inscrits définitivement dans l'histoire de la lutte révolutionnaire à Cuba. Malgré l'échec de l'action armée, le 26 juillet 1953 reste un point culminant dans la prise de conscience du peuple cubain qui conduira à la victoire du 1er janvier 1959, ouvrant une ère nouvelle pour le peuple cubain.

La geste des combattants du 26 juillet est bien connue de nos lecteurs. Pour ce 60e anniversaire nous avons choisi de mettre en avant Agustín Díaz Cartaya (84 ans), connu aussi sous son pseudonyme "Thompson".

Freddy Tack

Agustín faisait partie du groupe de combattants désignés pour attaquer la caserne Carlos Manuel de Céspedes à Bayamo. Le but de cette action était surtout d'empêcher l'envoi de renforts de l'armée de Batista à Santiago, où le gros des combattants attaquait la caserne Moncada. Le petit groupe de 28 rebelles, mal armé, ne fit pas le poids face à une armée professionnelle et bien équipée. Après l'échec de l'assaut certains attaquants réussissent à rejoindre La Havane, d'autres sont capturés et tués, quelques uns sont fait prisonniers.

Agustín, pour sa part, se dirige vers Santiago dans l'espoir d'y organiser un groupe de jeunes en soutien aux attaquants de la Moncada, dont il ignorait l'échec. Évaluant la situation sur place il réalise qu'il est impossible d'aider ses camarades. Il réussit à prendre un bus pour La Havane où il est finalement arrêté, emprisonné et torturé. Son arrestation rendue publique, on l'envoie rejoindre ses compagnons à la prison de Boniato de Santiago de Cuba et il est jugé avec les survivants des deux assauts. Il écope de 10 ans de prison, à effectuer à la "Prison Modèle" de l'Île des Pins (aujourd'hui Île de la Jeunesse).

En 1955, comme ses compagnons, il bénéficie de l'amnistie et passe à la clandestinité dès sa sortie de prison. Vu la situation Fidel Castro décide de partir au Mexique avec un groupe de compagnons afin d'y préparer la guerre de libération. Agustín ne peut obtenir les papiers nécessaires pour quitter le pays. Il milite dans la clandestinité à La Havane, dans la zone de Marianao et en Occidente. Il est un des fondateurs du Front de Pinar del Rio et s'installe avec ses camarades dans les montagnes de la Sierra de los Organos, jusqu'au triomphe de la Révolution.

Son épouse, Aida Galiano Santisteban, combattante clandestine en Oriente, rejoindra l'armée rebelle dans la Sierra Maestra.

L' Hymne du 26 juillet

Peu avant l'action du 26 juillet 1953 Fidel contacte Agustín et lui demande de composer un hymne pour le Mouvement du Centenaire (nom pris par le groupe à l'époque). Le 23 juillet il a terminé et on intitule l'hymne "Marcha de la Libertad", qui deviendra "Himno del 26 de julio" après la création du Mouvement du 26 juillet.

Déjà dans la prison de Boniato Fidel avait suggéré des adaptations au texte d'origine (le mot Cuba remplace Oriente, un rappel au sang versé est incorporé). Les "Moncadistas" apprennent cette version et, lors d'une visite de Batista à la "Prison Modèle" ils chantent à haute voix l'hymne de leur mouvement. Batista repart indigné et plusieurs prisonniers sont sévèrement punis. Après la victoire Agustín composera encore plusieurs hymnes révolutionnaires: la "Marcha de América Latina" (1963), la "Tricontinental" (1966), pour la "Columna Juvenil del Centenario" (1968), pour les "Comités de Défense de la Révolution" (1980), pour les "Forces Armées Révolutionnaires" (2006), pour "L'unité des peuples" (2007). L' Hymne du 26 juillet sera traduit en plusieurs langues et chanté lors d'action de solidarité avec Cuba dans le monde entier.

Récemment l'UNEAC (Union des Écrivains et Artistes de Cuba) a rendu hommage à Agustín Díaz Cartaya, dit Thompson, pour l'ensemble de son oeuvre.

Sources :

- Mario Mencía, *El Grito del Moncada - Editora Política/La Habana/1986.*
- Mario Mencía, *La Prisión Fecunda - Editora Política/La Habana/1980.*
- Robert Merle, *Moncada, premier combat de Fidel Castro - Robert Olafont/Paris/1965*
- Hugh Thomas, *Cuba. The Pursuit of Freedom - Harper & Row, New York, 1971.*
- Ada Oramas, *Por el heroísmo del Moncada - Tribuna de La Habana/22-06-2013.*
- Yenía Silva Correa, *Y Thompson recordó la sangre derramada - Granma Internacional/09/11/2008.*

La letra del Himno

Marchando, vamos hacia un ideal sabiendo que hemos de triunfar en aras de paz y prosperidad lucharemos todos por la libertad.

Adelante cubanos que Cuba premiará nuestro heroísmo pues somos soldados que vamos a la Patria liberar limpiando con fuego que arrase con esta plaga infernal de gobernantes indeseables y de tiranos insaciables que a Cuba han hundido en el Mal.

La sangre que en Oriente se derramó nosotros no debemos olvidar por eso unidos hemos de estar recordando a aquellos que muertos están.

La muerte es victoria y gloria que al fin la historia por siempre recordará la antorcha que airosa alumbrando va nuestros ideales por la Libertad.

El pueblo de Cuba... sumido en su dolor se siente herido y se ha decidido... hallar sin tregua una solución que sirva de ejemplo a esos que no tienen compasión y arriesgaremos decididos por esa causa hasta la vida

¡que viva la Revolución!

Interview met Edelys Santana Cruz

Freddy Tack

Edelys Santana Cruz, verantwoordelijke voor Europa op het Departement Internationale Betrekkingen van het Centraal Comité van de Cubaanse Communistische Partij, was begin juni op bezoek in België. Een ideale kans voor de Cuba Sí voor een gesprek over de ontwikkelingen die aan de gang zijn in Cuba.

Cuba Sí : Wat was de rol van de Partij in het totstandkomen van het actualisatieproces in Cuba?

Edelys : Gedurende al die jaren van de Revolutie heeft de Partij gewerkt niet om de volkswil te overheersen, maar wel om de volkswil te verwezenlijken.

Het VIe congres en de Conferentie van de Partij werden voorafgegaan door een ruime discussie, fundamenteel democratisch, want de mensen bespraken de voorstellen in de wijken, in de werkcentra, in de basisorganismen van de Partij, in de basisorganismen van de Jeugd.

Sommigen namen meer dan één keer deel aan de besprekingen, eens op het werk, daarna ook in de wijk. Dit bracht mee dat de mensen uitdrukten wat ze dachten, over de economie, maar ook over de samenleving in het algemeen en ze deden ook voorstellen om de problemen op te lossen. De manier waarop de Cubanen de problemen benaderden, de oplossing vinden, is belangrijk, want wie beter dan de Cubanen weten waar onze problemen zich situeren, ze kennen dikwijls ook de oorzaken ervan en hoe ze op te lossen. Dit betekent dat wat goedgekeurd werd door het Congres, de 313 beleidslijnen die nu uitgevoerd worden of op gang komen, het voorstel waren van het volk, het meerderheidsvoorstel van een volk.

Ik wil zeker niet zeggen dat alle personen, absoluut allen, de verderzetting van de opbouw van het socialisme in Cuba onderschrijven. Maar je weet, Freddy, omdat je Cuba kent, haar eigenheid, haar geschiedenis, dat zonder de meerderheidsteun van het volk de Revolutie niet zou mogelijk zijn geweest, dat ze niet had kunnen overleven. Daarvan zijn wij overtuigd. Want dit project is hoog populair, en indien we niet hadden kunnen rekenen op de respons van het volk dan had de Revolutie niet kunnen overleven aan deze lange jaren crisis, aan de talrijke agressies, aan de subversie, aan zoveel vijandelijkheid. Daarom ook is de heterogeniteit belangrijk, een rijkdom geschonken aan een proces door een deelname van allen, ongeacht hun gender, hun ras, hun religieuze overtuiging, de ideologische achtergrond in de analyse van wat gedaan wordt.

C.S. : Deze deelname van de bevolking is boeiend, maar er is ook een minder bekend aspect, nl. dat hetzelfde proces gevolgd werd voor de aanpassing

van de werking van de Partij, daar ook kreeg gans de bevolking inspraak. Dit is voor ons iets uitzonderlijk, dat een communistische partij niet alleen haar leden raadpleegt, maar gans de bevolking.

Edelys : Omdat deze Partij de leidende kracht is van de samenleving en de verantwoordelijkheid opnam om het volk leiding te geven. En om leiding te geven heeft Raúl een mooi beeld gebruikt, een fotografisch beeld : "Het oor tegen de grond houden". Weten wat men zegt, wat men voelt, wat men denkt aan de basis van de gemeenschap,

en dit is onmisbaar om het verloop succesvol te begeleiden. Men moet weten wat de mensen denken. Wat alle mensen denken, ook deze die geen politiek lidmaatschap hebben. Veel mensen waren nooit lid van de Partij, nooit militant van de Jeugd. Maar zij maken deel uit van het volk en namen deel aan het revolutionair proces. Men moet bijgevolg rekening houden met deze mensen, dit is vitaal voor de triomf van deze optie, want men kan het proces niet voeren zonder deelname van het volk. De Partij alleen, zonder het volk, kan niets verwezenlijken.

Dit thema van de heterogeniteit, van de deelname van allen, zich te verenigen voor een zaak, heeft ook te maken met de huidige gebeurtenissen in Latijns-Amerika. Wat gaande is in Latijns-Amerika boekt resultaten omdat wij de eenheid hebben vooropgezet, boven de verscheidenheid, boven de asymmetrie. Had dit niet het geval geweest dan waren wij er niet in geslaagd de volkeren van Latijns-Amerika bewust te maken van het belang zich te verenigen voor hun onafhankelijkheid, voor hun soevereiniteit. Daarom hebben de Cubanen het integratieproces en de integratiestrategie van Latijns-Amerika zo gesteund. Omdat onze revolutie heeft aangetoond hoe belangrijk het is verenigd te blijven in functie van de strijd tegen dezelfde vijand en te strijden voor dezelfde zaak. Want wij kunnen niet beweren dat wat in Latijns-Amerika gaande is homogeen is en dat alle regeringen op dezelfde wijze deelnemen, met dezelfde inzet, en ook niet dat alle politieke krachten, alle sociale organen op dezelfde wijze volgen, dat kunnen wij niet beweren. Het is een heterogeen proces, en een proces met respect van alles wat deze volkeren kenmerkt, hun cultuur, hun religie.

Naast het aanzetten tot economische strategieën die garanties geven voor financiële inkomsten, acties die tewerkstelling scheppen, die een verrijking meebrengen, blijft de hoofddoelstelling de mens, boven het kapitaal, boven de economische doelstellingen, en men moet erin slagen dat het volk voelt dat deze strategie een weerslag heeft in het dagelijks leven. Maar dit is enkel mogelijk omdat wij de verscheidenheden hebben kunnen verzoenen, omdat wij een gemeenschappelijk doel hebben kunnen onderschrijven en hiervoor samenwerken, niet-tegenstaande het feit dat de ideologische achtergrond kan verschillen bij deze die aan dit project deelnemen. En ik denk dat dank zij dit alles wij nu kunnen spreken over een integratieproces met resultaten. Natuurlijk met risico's, met hindernissen, dit weten wij, wij weten dat het proces dat Latijns-Amerika volgt, en de integratiestrategie, onderworpen zijn aan dagelijkse agressies, aan druk, aan destabilisatiepogingen. Maar gelukkig is een belangrijk deel van het volk van Latijns-Amerika nu bewust dat het nodig is dit integratieproces te verdedigen en er zijn regeringen die de politieke wil aan dag leggen om de wil van het volk te begeleiden. Bijgevolg is het belangrijk, niet-tegenstaande de verschillen, de heterogeniteit, dit proces te steunen en te verdedigen, want ook hier zet de heterogeniteit zich om in een sterkte. En Cuba heeft aangetoond dat de eenheid de sterkste kracht is tegen het imperialisme, uiteindelijk de gemeenschappelijke vijand. En deze geschiedenis van de eenheid van het volk brengt ons er ook toe actief deel te nemen aan het Latijnsamerikaans integratieproces.

C.S. : Het is ook de eerste keer, en een historisch feit in Latijns-Amerika, dat dit alles gaande is zonder het noorden.

Edelys : Het is zeker dat de oprichting van de CELAC (Gemeenschap van de Landen van Latijns-Amerika en de Caraïben) ons voor de eerste keer deze kans gaf. 33 naties van Latijns-Amerika en de Caraïben nemen eraan deel, zonder Canada en zonder de Verenigde Staten, en reeds dit alleen is een transcendente stap. De ALBA is meer geworden dan een alternatief, het werd een alliantie van politiek overleg. En de doelstelling is erin te slagen de werking van deze structuren te verstevigen, te versterken, want wij zijn ervan bewust dat het imperialisme niet blijft stil zitten en alle dagen acties op punt stelt, alle dagen methodes aanwakkert om deze Latijnsamerikaanse strategie te ontmantelen, want zij weet dat hiervan de onafhankelijkheid en de soevereiniteit van de regio afhangt. En voor Noord-Amerika is deze regio zeer belangrijk. Wij moeten niet naïef zijn, dat weten wij, en de hindernissen zullen elke dag groeien. Het doel is de structuren te verstevigen, ze goed doen werken en verder te streven naar de integratie, vooral van de volkeren. Het is juist dat wij optimist zijn, maar hadden wij niet optimist geweest dan denk ik dat de Revolutie niet tot vandaag zou zijn geraakt. Maar wij zijn ons zeker bewust van de doelstellingen, van de risico's, van de uitdagingen.

C.S. : Men stelt ook vast dat in de loop der jaren Cuba zijn contacten met alle landen in de wereld heeft versterkt. De tijd dat alleen relaties bestonden met Mexico is voorbij en de relaties met al die landen zijn ook economisch. Het is fundamenteel voor de toekomst van de Revolutie de economische contacten

te diversifiëren en niet afhankelijk te zijn van één land of één regio.

Edelys : Inderdaad, zoals je zegt heeft Cuba een kleine economie, een economie in grote mate afhankelijk van de buitenlandse handel. Daarom moeten wij naast de commercialisatie van, laat ons zeggen, traditionele producten, ook de productiviteit verhogen om invoerproducten te vervangen. En wanneer wij het hebben over diversificatie van de economische betrekkingen, dan is dit niet alleen zoeken naar financiële middelen, maar ook zoeken naar een grotere toegang tot de technologie, een grotere toegang tot nieuwe technologieën, wat ons zal toelaten actiever bij te dragen aan onze economie, ze te versterken, onze buitenlandse handel te diversifiëren, niet alleen met Venezuela, Rusland, China, Canada en Spanje. Ik denk dat wij vandaag stevige stappen zetten naar een diversificatie van onze buitenlandse handel, van onze economische betrekkingen, die ontegensprekelijk zullen bijdragen tot onze poging om het economisch model te actualiseren, onze poging om de economie te versterken om verder te gaan in de opbouw van het socialisme.

Want wij willen alle verwezenlijkingen van de Revolutie, tot vandaag behouden, want deze verwezenlijkingen werden bereikt met de inspanningen van het volk, alles wat bestaat inzake toegang tot het onderwijs, de cultuur, de gezondheidszorg, sport, de wetenschappelijke ontwikkelingen, vooral inzake biotechnologie, dit alles zijn verwezenlijkingen die wij altijd zullen beschermen tegen alles in, dit is een prioriteit, en het is ook noodzakelijk verder te gaan in de ontwikkeling, want verder vooruit gaan is ook socialisme opbouwen. Het streven is verder het socialisme opbouwen, verder bijdragen aan de opbouw van het socialisme zonder afstand te doen van om het even wat. Het socialisme is niet alleen de meest duidelijke optie, de meest optimistische optie, het is een garantie voor onafhankelijkheid, voor soevereiniteit en nationale veiligheid. Afzien van het socialisme zou ook betekenen vaarwel zeggen aan onze soevereiniteit, aan onze onafhankelijkheid. Daarom is het einddoel verder het socialisme op te bouwen, maar daarvoor is het noodzakelijk een stevige economische basis te ontwikkelen.

Er is spijtig genoeg te weinig ruimte om het interview hier verder te zetten en het integraal op te nemen in dit nummer. De andere besproken thema's gaan over : de relaties met Europa en de gemeenschappelijke houding, de blokkade, het opnemen van Cuba op de lijst van terroristische staten, de stemmen die in de V.S. opgaan om de politiek met Cuba te wijzigen, het verder verloop van de zaak van de Vijf na de "vrijlating" van René, de laatste verkiezingen (verjonging, vrouwenvertegenwoordiging, enz), de invoering van het "werk voor eigen rekening", de coöperatieven, de congressen van de massa-organisaties, de evolutie van de pers in Cuba ... Dus nog zeer veel actuele informatie en een interessante kijk op de evolutie van Cuba.

Deze thema's kan u raadplegen op onze website www.cubamigos.be waar de integrale tekst van het interview beschikbaar is, in het Nederlands en in het Frans.

Roberto Fonseca ou nul n'est prophète en son pays :

Monique Dits
(Photos page 23)

En mai dernier, lors de la XVIIe Foire internationale du Disque Cubadisco, l'Institut Cubain de la Musique a enfin décerné à Roberto Fonseca deux prix "Cubadisco 2013", pour son dernier album "Yo", dans les catégories Album Fusion et Enregistrement de l'année.

Né à La Havane en 1975, Roberto Fonseca fut entouré par la musique et les musiciens dès son plus jeune âge. Son père, Roberto Fonseca Senior, était batteur, sa mère, Mercedes Cortes Alfaro, était chanteuse et ancienne danseuse du Tropicana Club. Elle fut mariée au légendaire pianiste de jazz Chucho Valdés.

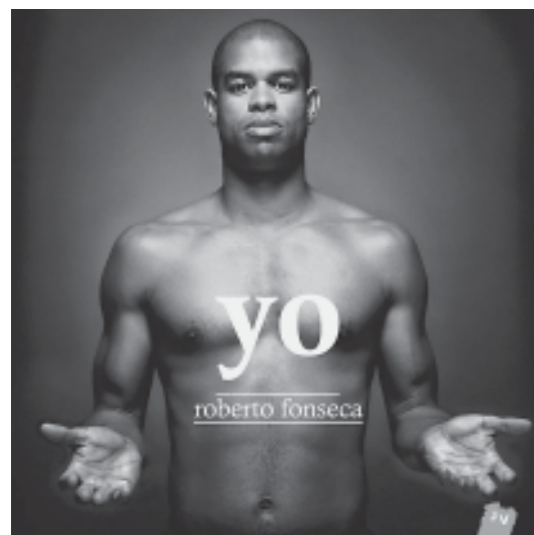
Elève médiocre et indiscipliné à l'école, il apprend très tôt à jouer des percussions avant de se mettre au piano dès l'âge de 8 ans. Il a fait des études au prestigieux Institut Supérieur d'Art (ISA) de La Havane d'où il sortira muni d'un diplôme en composition.

En 1991, il fait une première apparition remarquée au festival "Jazz Plaza" et en 1996, il mettra ses connaissances musicales en pratique lors d'une tournée italienne en accompagnement du chanteur Augusto Enriquez. Sa rencontre avec le saxophoniste Javier Zalba (1997) s'avère décisive et débouche sur la formation du groupe *Temperamento* dont l'enregistrement "En el Comienzo" est sacré meilleur album de jazz cubain en 1999.

Roberto montre ensuite l'étendue de sa gamme dans plusieurs albums solo parfumés de rythmes cubains, hip-hop et drum 'n' bass : "Tiene que Ver", "Elengo" et un album culte "No limit" Afro-Cuban Jazz, enregistré au Japon.

En 2001, lors de la tournée internationale du Buena Vista Social Club, il remplace Ruben Gonzáles et, au décès de ce dernier en 2003, il accompagne Ibrahim Ferrer, alors le plus grand chanteur cubain de boléro en vie et lui aussi grande star du Buena Vista. La collaboration de Fonseca avec Gonzáles et Ferrer fut incontestablement importante pour lui et sa carrière. Elle lui a permis de partager la scène avec des légendes de la musique cubaine telles

Cachaíto López, Guajiro Mirabal, Manuel Galbán et Omara Portuondo, et de donner avec eux plus de 400 concerts dans le monde entier. Roberto Fonseca a aussi joué dans ce qui allait être la dernière tournée de Ferrer, et a coproduit l'album "Mi sueño", une collection de boléros traditionnels qui est sortie après la mort de Ferrer en 2005. Mais tout ceci ne signifie pas que Roberto Fonseca est un musicien traditionnel. On reconnaît nettement des éléments du Son cubain dans son "jazz" mais on y trouve aussi de la soul afro-cubaine et du funk.

Au printemps 2012, à 37 ans, avec 7 albums solo à son actif et plus de 20 albums collaboratifs, le pianiste cubain enregistre sous un nouveau label Jazz Village (Harmonia Mundi) l'album "YO" (Moi en espagnol) qui constitue une des premières sorties de la marque.

Avec Yo, Fonseca démontre que son horizon ne se limite pas aux subtilités du jazz ni au bleu-azur des Caraïbes. Il y exprime sa relation avec l'Afrique et la culture Yoruba qui fait partie de son héritage familial. En effet, élevé dans le quartier de San Miguel del Padrón, sa grand-mère paternelle lui a transmis sa foi pour le culte des ancêtres de la *Santería* cubaine.

Sur la pochette de Yo, il se présente le torse nu, mains ouvertes, paumes tournées vers le ciel. Yo est une mise à nu, une introspection, un manifeste autobiographique qui laisse transparaître tout ce qui l'anime, le fait vibrer, le séduit. Les rythmes cubains traditionnels et africains s'épousent sur fond de jazz pur avec des jaillissements de percussions gnawa, des voix américaines, arabes, africaines et des trances yorubas sans oublier toutefois les accents de mélancolie intimiste. À la place de son habituel quintette de jazz, il développe avec Yo un concept d'union entre instruments électro-analogiques

et africains, orgue Hammond et luth *n'goni*, congas et tambour *tamani*, le tout combiné dans une synthèse de *groove* afro-cubain et de tradition des griots. Roberto Fonseca avait toujours rêvé d'interpréter ses compositions avec des musiciens africains de sa génération. Il a pu compter sur Baba Sissoko, qu'il avait déjà rencontré dix ans auparavant, sur Sekou Kouyate et Fatoumata Diawara. Outre ceux-ci, c'est au total une quinzaine de musiciens, instrumentistes et chanteurs qui participent à la production de Yo, parmi lesquels les Cubains Ramsés Rodríguez et Joel Hierrezuelo, deux proches collaborateurs de Roberto depuis des années; la versatilité du bassiste Étienne M'Bappé et du guitariste Munir Hossn contribuent à la richesse du projet, sur lequel figurent également la star algérienne Faudel, le chanteur sénégalais Assane Mboup d'Orchestra Baobab et l'artiste de "spoken word" Mike Ladd. Enfin, l'Anglais Gilles Peterson, partenaire privilégié de Fonseca depuis leur rencontre sur le projet Havana Cultura, apporte naturellement son expertise à la coproduction de deux titres.

La tournée mondiale de Yo, entamée en 2012 fut d'emblée triomphale. Le pianiste virtuose a réussi à bluffer la terre entière avec son exploration inventive de ses racines africaines. Nous avons eu l'immense plaisir d'assister fin avril à son unique concert à l'Ancienne Belgique, joué à bureau fermé. Il était accompagné par ses fidèles musiciens Joel Hierrezuelo (percussions), Jorge Chicoy (guitare électrique), Ramsés Rodríguez (batterie), Yandy Martínez (basse) et par le Malien Baba Sissoko au *tama* ("le tambour parlant") et au *n'goni* (le luth mandingue). Javier Zalba était absent mais j'avais eu la grande joie de les voir tous en février à la Zorra y el Cuervo, le mythique club de jazz de La Havane.

Fonseca a consacré son été 2013 à l'Europe où il monte sur scène à 24 reprises dont 16 fois en France, de quoi faire pâlir tous les Belges de jalousie !

Au cours de ces concerts, Roberto Fonseca modèlera son propre univers, un monde coloré, contrasté, au fil de morceaux à la tonalité étonnamment contemporaine, où flottent ici et là quelques réminiscences d'une culture du piano classique. Un voyage sur 88 touches avec ses escales et ses surprises, emprunt d'une sorte de sérénité joyeuse...

Dès septembre, il entamera une grande tournée à travers les Etats-Unis. Je suis certaine que son art y réservera encore bien des surprises.

La Fête du Feu à Santiago de Cuba

Le Festival des Caraïbes - Fiesta del Fuego - s'est terminé dans l'allégresse le 9 juillet par le traditionnel "embrasement du diable" au Parc de la Alameda de Santiago de Cuba. L'invité spécial de cette 33e édition était la Colombie.

Ouvert aux danseurs cubains et aux délégations caribéennes et d'Amérique latine, il est le rendez-vous entre les différentes formes d'art : cinéma, vidéo, poésie, arts plastiques et surtout danse et musique. Pendant toute cette première semaine de juillet, des spectacles se sont succédé aux quatre coins de la ville, dans les rues et sur les places publiques, de jour comme de nuit. Musique et danse de rue, initiation aux danses afro-cubaines, colloques et expositions

ont attiré un large public cubain, venant de toutes les régions, mais aussi plus de 1200 participants étrangers.

Les manifestations artistiques de la côte caraïbe colombienne et les conférences théoriques sur son histoire, sa culture et sa société ont été le point fort de ces sept journées. On retiendra comme moments significatifs la Fête champêtre, le Carnaval de Bartolo, le spectacle en l'hommage de l'esclave marron au monument du Cimarron du village d'El Cobre, l'Ode à Yemaya, rituel magique et religieux sur la plage Juan Gonzalez, et le Grand Gaga, une festivité d'origine haïtienne. La chanteuse colombienne de musique traditionnelle, Totó la Momposina, a reçu le Prix International de la Casa del Caribe par lequel l'institution récompense des intellectuels, des artistes pour le caractère folklorique de leurs œuvres.

En conclusion des festivités, le Parc Central Céspedes a été le théâtre du Défilé du Feu qui s'est terminé en face de la baie de Santiago où des visiteurs de plus d'une vingtaine de pays participants s'étaient réunis pour assister à l'apothéose : la cérémonie du feu. Danses, rythmes et chants de groupes populaires traditionnels ont une fois de plus témoigné de l'impressionnant héritage culturel des pays de la Caraïbe.

Rafael Bernal, Ministre de la Culture de Cuba, a transmis la Mpaka, le bâton de cérémonie des religions africaines et symbole du festival, aux représentants du Surinam qui sera le pays à l'honneur lors de l'édition 2014.

Dwars door Cuba deel 12 : Santiago de Cuba – deel 2

Youri Blicck

Santiago staat niet alleen voor geschiedenis en revolutie, ook voor architectuur, sfeer en een koloniaal decor. Na een bezoek aan de periferie van de stad trekken we nu naar het centrum, om daarna af te sluiten met een kijkje in de rest van de provincie.

Na de verkenning van de verschillende historische plekken van de stad is het tijd om het bezoek te verleggen naar de oude koloniale kern van de stad. Wandelend kan de bezoeker zijn tocht starten op Plaza de Marte, waar een "smurfenmuts" op een zuil herinnert aan de sympathie van de 'mambises', de Cubaanse onafhankelijkheidsstrijders, voor de revolutionairen van de Franse revolutie. Historische figuren van de stad kregen er een ereplaats op het plein in de vorm van verschillende marmeren bustes. Via de Saco of Aguilera-straat wandelen we in de richting van Plaza Dolores, een altijd levendig pleintje waar verschillende restaurants en café's terug te vinden zijn. Ook op de banken van het pleintje zit er altijd wel keuvelend volk te rusten en de voorbijgangers te bekijken. Dit voormalige marktplein wordt architecturaal gedomineerd door de oorspronkelijk 18de-eeuwse kerk van Nuestra Señora de los Dolores (de Maagd der Smarten) die echter in 1970 afbrandde en terug werd opgebouwd als een concertruimte. Ernaast vinden we een school terug waar vroeger het Lasalle college terug te vinden was, het college waar Fidel Castro ooit nog school liep als 6-7-jarige.

Na de verkenning van de verschillende historische plekken van de stad is het tijd om het bezoek te verleggen naar de oude koloniale kern van de stad. Wandelend kan de bezoeker zijn tocht starten op Plaza de Marte, waar een "smurfenmuts" op een zuil herinnert aan de sympathie van de 'mambises', de Cubaanse onafhankelijkheidsstrijders, voor de revolutionairen van de Franse revolutie. Historische figuren van de stad kregen er een ereplaats op het plein in de vorm van verschillende marmeren bustes. Via de Saco of Aguilera-straat wandelen we in de richting van Plaza Dolores, een altijd levendig pleintje waar verschillende restaurants en café's terug te vinden zijn. Ook op de banken van het pleintje zit er altijd wel keuvelend volk te rusten en de voorbijgangers te bekijken. Dit voormalige marktplein wordt architecturaal gedomineerd door de oorspronkelijk 18de-eeuwse kerk van Nuestra Señora de los Dolores (de Maagd der Smarten) die echter in 1970 afbrandde en terug werd opgebouwd als een concertruimte. Ernaast vinden we een school terug waar vroeger het Lasalle college terug te vinden was, het college waar Fidel Castro ooit nog school liep als 6-7-jarige.

Plaza Dolores

Museo Bacardi

We wandelen verder tot bij het imposante gebouw van de Poder Popular Provincial, recht tegenover het neoklassieke met zuilen getooide Bacardi-museum, één van Cuba's oudste nog functionerende musea. Het werd in 1899 geopend door Emilio Bacardi (die toen burgemeester van Santiago was) en herbergt een keure aan uiteenlopende zaken gaande van attributen die de onafhankelijkheidsstrijd illustreren tot een aantal schilderijen van Cubaanse kunstenaars. Via een klein steegje komen we uit in de Heredia-straat, waar geregeld op zaterdag een straatmarkt wordt gehouden. De straat wordt dan afgesloten voor verkeer en wordt een levendige openluchtbedoening.

Daarnaast vinden we in dezelfde Heredia-straat nog een aantal noemenswaardige gebouwen. Waar het voornoemde steegje uitkomt staan we pal naast het carnaval-museum. Lijkt misschien vreemd, maar een stad met een carnavalsreputatie à la Rio de Janeiro mag uiteraard trots zijn op die folklore en traditie. Met wat geluk kan u er een optreden meemaken van één van de dansgroepen van het carnavalsfeest. Wat verder in de straat vinden we het Casa de la Trova, het muziekhuis der muziekhuisen. Net zoals in de andere steden van Cuba kunnen ook hier allerhande muzikanten hun kunsten aan het publiek laten zien en veel grote namen (onder meer Compay Segundo) zouden hier ooit begonnen zijn.

De Casa de la Trova van Santiago is in elk geval het oudste in zijn soort en gezien de feest- en muziektraditie van de stad is het altijd wel een plaats waar ambiance volop

Casa de la Trova

Museo del Carnaval

voorhanden is. Nagenoeg ernaast ligt nog een vermeldenswaardig huis, namelijk het geboortehuis van José Maria de Heredia, een 19de-eeuwse Cubaanse dichter die zijn naam gaf aan de straat (en aan het in 1991 gebouwde grote theater op het revolutieplein).

La Catedral

De Heredia-straat komt uit op Parque Céspedes, het hart van de stad. Onmiddellijk springt de kathedraal in het oog, op een verhoogd platform gebouwd aan één zijde van het plein. Het doet de ronde dat Diego Velazquez, de veroveraar van Cuba, hier in de kathedraal begraven zou liggen maar nog nooit werd er echt naar gezocht en bewijs hiervoor is er dus in elk geval niet.

Hotel Casagrande

Rechterover de kathedraal staat het stadhuis van de stad, vooral bekend omwille van het balkon, de plaats immers waarvandaan Fidel Castro voor de eerste keer het Cubaanse volk toesprak na de overwinning van de Cubaanse revolutie op 1 januari 1959.

El Ayuntamiento

Aan een derde zijde van het plein prijkt het Casagrande hotel, met zijn populaire bar die uitkijkt over het plein. De vierde zijde van het plein wordt gevormd door een pareltje van koloniale architec-

tuur, het voormalige huis van conquistador Diego Velazquez. Dit gebouw is meteen het oudste nog bestaande gebouw van Cuba en herbergt vandaag het Museo de Ambiente Histórico Cubano waar de interieurs van de 17de, 18de en 19de eeuw getoond worden. Een aanrader. In het midden van het plein prijkt een buste van Carlos Manuel de Céspedes, de vader van het vaderland. Altijd heerst hier een aangename drukte.

Casa Diego Velazquez

Barrio Tivoli, Padre Pico

Eén huizenblok verder richting de baai komen we bij de grote overdekte markthal van Santiago. Wie daar linksaf slaat gaat richting de Tivoli of Tivolé-wijk, een deel van de stad waar oorspronkelijk heel wat Franse immigranten terechtkwamen toen die het na de slavenopstand in Haïti aldaar op een lopen zetten (1791). Plots wordt de straat een trap: het straatje van Padre Pico. Door de grote hoogteverschillen in dit stadsdeel werd de straat hier gewoon als een lange trap aangelegd. De trap brengt de bezoeker bij een hoger gelegen deel van het centrum, van waaruit men een mooi zicht krijgt over de baai van Santiago en een deel van de industrie aan de overzijde van de baai. We staan meteen ook bij een laatste vermeldenswaardig historisch gebouw, namelijk het museum van de clandestiene strijd.

Ooit was hier een politiekantoor gevestigd dat door de ondergrondse M26-7 beweging van Santiago in brand werd gestoken op 30 november 1956 met de bedoeling de aandacht af te leiden van de landing van het Granma-bootje (waarmee Fidel Castro en zijn manschappen uit Mexico kwamen gevaren). Vandaag kan men er de details van dat ondergrondse verzet te weten komen. Iets verder in de straat bevindt zich een

Museo de la Lucha Clandestina

huis waar Fidel Castro een tweetal jaar zou gewoond hebben toen hij in Santiago school liep.

Barrio Tivoli

El Cobre

Een bezoek aan Santiago de Cuba is natuurlijk niet volledig zonder een kijkje te nemen bij de basiliek van El Cobre, zowat het Cubaanse Lourdes. Immers, in dit kleine mijndorpje bevindt zich de thuisbasis van de Maagd van El Cobre, de patroonheilige van Cuba. Zowel katholieke gelovigen als aanhangers van het Cubaanse santería-geloof zien het kleine beeldje als de belangrijkste heilige van het land en beschermer van allen. Voor de santería-aanhangers staat zij immers voor de godin Ochun, de godin van de liefde en van de rivieren. Op de feestdag van de Maagd (8 september) komen honderden bedevaarders naar El Cobre afgezakt om er de maagd of Ochun te vereren tijdens onder meer een processie rond het dorp. Maar ook op doordeweekse dagen druppelen mensen gestaag binnen met één of andere offerande: bloemen, kaarsen of een persoonlijk offer. Heel vaak immers wordt de maagd aangesproken om te helpen bij de genezing van een gebroken been of arm, bij een ziekte, bij het welslagen van een examen, bij het afstuderen, enzovoort. Wanneer de bede wordt verhoord komt de gelovige met een offer als wederdienst. In een zijbeuk van de kerk staat dan ook een massa verzamelde offerandes gaande van flessen rum, over baseballbats of -ballen tot afgeknipte vlechten en persoonlijke familiefoto's. De muren van de zijbeuk hangen intussen vol met zilveren ex-voto's, kleine figuurtjes die de reeds weggehaalde offerandes vertegenwoordigen (zoals onder meer ook de medaille die Ernest Hemingway kreeg toen hij in 1954 de Nobelprijs literatuur won voor zijn novelle "De oude man en de zee").

Het hele verhaal begint in de 17de eeuw wanneer twee indiaanse mannen en een zwarte jongen op de baai van Nipe varen in een klein bootje. Ze zien plots iets drijven en bij het opvissen merken ze dat het een beeldje is van de maagd Maria waarop staat "Yo soy la Virgen de la Caridad" (Ik ben de maagd van de liefdadigheid). Ze besluiten het beeldje mee te nemen naar hun dorp (El Cobre, waar toen al koper werd gewonnen, en waar zij als slaven werkten voor een Spaanse landeigenaar) en er een kapel voor op te trekken. Na een aantal merkwaardige verdwijningen van het beeldje en gerelateerde gebeurtenissen werd de maagd al gauw als een wonderbaarlijk beeldje beschouwd. Een grotere kerk werd gebouwd en toen de slaven van het dorp als eerste in 1800 de vrijheid kregen (weliswaar na een slavenopstand) groeide het geloof in de kracht van de Maagd van El Cobre. De maagd werd al gauw een soort patroonheilige van de *mambises* die strekten voor de onafhankelijkheid van Cuba en in 1916 verklaarde paus Benedictus XV de maagd van El Cobre effectief tot patroonheilige van heel Cuba. In 1936 werd het beeldje tijdens een plechtigheid gekroond en in 1998 schonk paus Johannes Paulus II tijdens zijn bezoek aan Cuba een nieuwe gouden kroon aan de maagd, diegene die momenteel het beeldje toot. In het begin van de 20ste eeuw begon men met de bouw van een nieuwe en grotere kerk voor de maagd. In 1927 werd dit bouwwerk ingewijd en in 1977 tot basiliek bestempeld.

Al sinds de komst van de Spanjaarden op Cuba wordt er in dit plaatsje kopererts ontgonnen, in een open mijn die vandaag de dag nog steeds te zien is aan de overzijde van de vallei. De opvallende groene kleur in de heuvelflank is er volledig te wijten aan de aanwezigheid van kopererts.

La Sierra de la Gran Piedra

Nog buiten de stad kan de bezoeker even langs bij het Baconao-park en dan vooral het gedeelte van de Sierra de la Gran Piedra (Bergketen van de Grote Steen). Het park herbergt een soort "Jurassic Park" waar een tiental betonnen dinosaurussen het decor vormen van een bedroevend themapark, maar een steile rit naar de top van de eerder genoemde bergketen is wel een belevens. De klim verloopt voor een stuk langs een zigzagweg met verschillende steile haarspeldbochten en komt uiteindelijk uit bij het rotsblok dat haar naam gaf aan de bergketen. Een blok van zomaar eventjes 63.000 ton, netjes op de top van de 1234 meter hoge berg balancerend. Van hieruit zijn de vergezichten bij helder weer adembenemend. In de hele regio stonden ooit vele koffieplantages en de resten van de verwerkende koffiemolens (cafetales) staan vandaag de dag als een geheel op de werelderfgoedlijst van Unesco. Aan de

top van La Gran Piedra kan de cafetal La Isabelica bezocht worden.

Een groot deel van de rest van de provincie wordt ingenomen door de bergen van de hoogste keten van Cuba, de Sierra Maestra. Een abundant groen gebied waar wandelaars en trekkers ten volle aan hun trekken kunnen komen, hoewel de infrastructuur en faciliteiten nog steeds vrij beperkt zijn. Wie wil kan langs de kust vanuit de stad Santiago tot bij het plaatsje Las Cuevas rijden, van waaruit vervolgens de trek naar de top van Cuba's hoogste berg kan beginnen, de Pico Turquino. Onderweg tussen Santiago en Las Cuevas passeert de reiziger verschillende mooie baaitjes en strandjes, het zicht op de grillige kustlijn is onvergetelijk.

El Pico Turquino

François Missen
Guantanamo
Collection Essais – Documents
Paris, Éd. Max Milo, 2012. 122 pp.

Un petit livre surprenant à plus d'un titre.

L'auteur y aborde Guantanamo de façon différente et originale. Pas de grand récit historique (à part une brève chronologie à la fin du livre), pas de théories politiques sur la base militaire que les

États-Unis imposent à Cuba depuis 1903.

Pas du tout, au lieu de se focaliser sur la base l'auteur préfère de courts récits de rencontres, de conversations, de vécu des habitants de la région, ces Cubains qui vivent depuis plus d'un siècle en voisins d'une présence militaire étrangère. Ils ont travaillé dans la base, ils ont été confrontés aux provocations et aux violences de l'occupant. Mais ils continuent leur vie dans ce coin finalement peu connu de Cuba. Un convoyeur de fonds, un chorégraphe, un ancien salarié de la base, Ricardo Alarcon (président de l'Assemblée Nationale du Pouvoir Populaire) et d'autres personnes confient leurs pensées à l'auteur.

Un petit livre très attachant, facile à lire... et à relire.

Camila Piñero Harnecker –
Compiladora
Cooperativas y socialismo
Una mirada desde Cuba
La Habana, Editorial Caminos, 2011. 419 pp.

Au moment où les débats au sujet des coopératives dans la construction du socialisme font rage à Cuba et en Amérique Latine, ce livre vient à point pour différentes raisons.

Il replace les coopératives dans la théorie du socialisme (partie 2 : Les coopératives et les penseurs socialistes – Marx, Engels, Lénine, Che Guevara, etc).

Il offre un survol de coopératives dans différents pays (partie 3 : Mondragón en Espagne, FUCVAM en Uruguay, économie solidaire au Brésil, autogestion ouvrière en Argentine, coopératives au Venezuela).

Et il consacre la dernière partie au rôle des coopératives dans la construction du socialisme à Cuba (les coopératives agricoles des années 1959, les UBPC des années '90, l'environnement légal, les défis actuels dans le cadre de l'actualisation du modèle économique et social de Cuba).

Une base théorique indispensable au débat actuel et des exemples pratiques qui contribuent à l'enrichissement de ce débat qui se développe aussi en Europe.

Une qualité supplémentaire : le livre n'évite pas les analyses critiques, les erreurs et les échecs qui, au contraire, doivent contribuer à la relance du mouvement sur des bases saines et solides.

Riche, dense, donnant matière à réflexion.

Malheureusement, à ma connaissance, le livre est uniquement disponible en espagnol.

Freddy Tack

(suite de l'actualité - vervolg van de actualiteit)

Énergie solaire

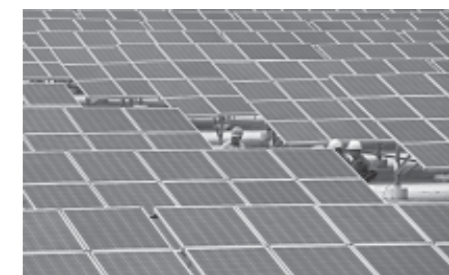
A Cantarrana (Cienfuegos) un parc de panneaux photovoltaïques (4,72 hectares) a été mis en exploitation définitive. L'installation avait débuté en octobre 2012 et le premier mega-Watt, en phase

initiale, était produit en avril 2013.

Il s'agit du plus grand parc d'énergie solaire, avec une capacité finale de 2,6 mega-Watt, avec 14.100 panneaux photovoltaïques installés.

Cette première centrale d'énergie solaire fournit en électricité 780 habitations de Cienfuegos.

Zonneënergie : nog een nieuwe centrale

Na Cienfuegos is Villa Clara aan de beurt voor een fotovoltaïsche centrale.

Zij werd op 15 augustus opgestart om tegen eind augustus een productie te bereiken van 962 kilo-

watts.

De centrale telt 5.200 panelen, van de nationale productie, en op volle kracht zal ze dagelijks 750 woningen voorraden.

Naast het uitschakelen van de CO2 uitwasemingen betekent zij ook een jaarlijkse besparing van 380 ton petroleum. De installatie zal afgeschreven zijn op 10 jaar en de panelen zijn normaal goed voor 25 jaar.

Het nationaal programma heeft als streefdoel het bereiken van tien megawatts op basis van zonneënergie.

Anuncios

Noche Cubana in Gent

Zaterdag 16 november : "Noche Cubana" met om 12 u kookles en om 19 u Cubaanse maaltijd.

De Buurtloods, Patrijsstraat 10, 9000 Gent

Kookles : 5 Euro per persoon

Maaltijd : 15 Euro per persoon met 1 consumptie

Vanaf 21 u Noche Cubana met DJ Phil Manteca, inkom gratis

Voor de kookles en maaltijd verplicht vooraf inschrijven.
vvc.regiogent@gmail.com

De mooiste tuin van Santiago de Cuba

EDUARDO PALOMARES
(vert. Yola Ooms)

Na de herstelling van de installaties die behoorden tot de kwekerij in de buurt van de autosnelweg, zal Santiago de Cuba met het tuinbouwbedrijf La República de mooiste groentetuin hebben en met haar 22 hectaren een jaarlijkse productie halen van tweeduizend ton.

DE KWEKERIJ ZAL DE MOOISTE GROENTETUIN WORDEN

Om dit te staven, hoef je maar te kijken naar de eerste 300 bakken van elk 60 m lang, gevuld met de gele bloemen van komkommerplanten, en je de 2420 bakken voor te stellen, die klaar staan voor de productie van tomaten, aubergines, sperziebonen en rode pepers

“Dit project hebben de Partij, de regering en de provincie ons toevertrouwd, 60 jaar na de aanval op de Moncada-kazerne, want het was pijnlijk om te zien hoe de installaties er bij lagen sinds de inauguratie door Fidel in 1984”, zegt Agustín Lambert Medina, directeur van het veebedrijf El Caney.

Gezien de schaarse financiële middelen tijdens de speciale periode, de hoge kosten voor voedsel, voor irrigatiesystemen en andere geïmporteerde producten, werd de kwekerij onhoudbaar en de productie daalde gevoelig, de werkgelegenheid verminderde en al snel breidde de malaise zich uit over heel het gebied.

“Het herstel is niet gemakkelijk geweest, omdat de site overwoekerd was met onkruid – geeft Lambert Medina toe – maar het leger, de landbouwbedrijven en de studenten hebben ons veel geholpen met het verwijderen van dikke wortels, het wieden van paden en het herstellen of vervangen van de kweekbakken”.

Van de oude installatie kon 80% van de bakken, de sproei-buizen en de ophangsystemen voor de planten nog gebruikt worden, alsook de 14 citernes, hoewel men er slechts zes zal gebruiken, want er kwam een modern besproeiingssysteem dat automatisch wordt bestuurd en 30% water zal besparen.

Na de opkuis en het herstel van de 22 eenheden, waren alle bakken klaar voor drainage en ze werden gevuld met 12 duizend kubieke meter aarde, alsook organische stoffen, voedingsstoffen en zaden.

Vergeleken met de vroegere kwekerij, is de nieuwe installatie zuiniger en productiever en de 250 banen vormen een belangrijke bron van werkgelegenheid, ook voor hooggekwalificeerd personeel. Dit alles op drie kilometer van Santiago de Cuba, waardoor de inwoners toegang hebben tot verse voedingsmiddelen.

Volgens Lambert werden de drie eenheden komkommers die nu in bloei staan 28 dagen geleden gezaaid en binnen twee weken kunnen ze geoogst worden. Verder zijn er al zes eenheden tomaten gezaaid en later volgen er nog drie eenheden komkommers, twee aubergines en één eenheid sperziebonen en rode pepers, tot de 22 eenheden vóór 26 juli zullen afgewerkt zijn.

Hierdoor brengt de vroegere bediener van de waterspuit, Arturo Barroso Caballero, meer tijd door met het beplanten van de bakken en Beatriz Ávila Guerrero zegt dat het zware werk gecompenseerd wordt door het zien herboren worden van het bedrijf waar ze al 21 jaar werkt. Charles Abad Terrero, directeur van het veebedrijf El Caney, bevestigt dat het tuinbouwbedrijf elke dag beter wordt en dat wanneer ze in volle productie zijn, de arbeidsomstandigheden en de inkomsten van de werknemers aanzienlijk zullen verbeteren.

Binnenkort zullen er ook putten worden gegraven, waardoor het bedrijf niet meer afhankelijk zal zijn van de waterleiding. Verder zal er een centrum komen voor de veredeling van de planten en een kleine fabriek voor de productie van tomatenpuree, augurken en ingemaakte pepers.

Zijn de recente uitbraken van infectieuze ziekten te wijten aan contra-revolutionaire activiteiten ?

Mark Lamotte

Zoals reeds bericht in onze vorige uitgaven hebben zich in Cuba een aantal haarden van cholera en dengue voorgedaan. Ook is er sprake op een aantal regerings-onvriendelijke blogs van een uitbraak van malaria in Sancti Spiritus, echter niet bevestigd door het ministerie van volksgezondheid.

Malaria is in Cuba al uitgeroeid sinds de 19de eeuw en er is dus geen preventie nodig als men naar Cuba wil reizen (in tegenstelling tot vele Aziatische, Afrikaanse en andere Caraïbische landen). Dit sluit echter niet uit dat er geen gevallen kunnen voorkomen. Ook in België zien we soms (enkele per jaar) gevallen van malaria, meestal bij patiënten die dit opgelopen hebben in een exotisch land, maar ook doordat bvb langs de haven van Antwerpen de parasiet ons land bereikt, getransporteerd door de mug die voor de infecties zorgt. Dit wil echter niet zeggen dat we malaria in België hebben. Hetzelfde geldt voor Cuba.

De haarden van cholera en dengue werden door de Cubaanse artsen zeer snel onder controle gekregen. Hoe deze haarden in Cuba terecht gekomen zijn is echter niet duidelijk. Het wordt geopperd dat de artsen die werkzaam zijn in ontwikkelingslanden deze haarden het land in brachten.

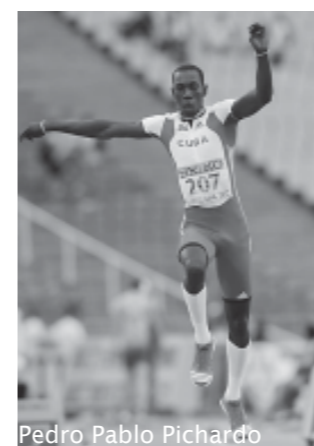
Ook wordt er nu gewag gemaakt dat contrarevolutionairen deze infecties het land zouden binnenbrengen. Deze zaken gebeurden in de jaren '60 tot '90 vanuit de VS. Of dit echter nu nog gebeurt is, is maar zeer de vraag. De schaal zou anders veel groter zijn. Waarschijnlijk berusten de voorbije infecties op toeval, zoals er van tijd tot tijd een beetje malaria in België is (zonder te willen zeggen dat er in Cuba een uitbraak geweest is).

Waar de contrarevolutionairen naartoe willen met veel aandacht besteden aan deze mogelijke infectiehaarden, is het afschrikken van toeristen om alzo de economie van het land te schaden. En ook om het Cubaanse gezondheidssysteem, toch een paradepaardje, in discrediet te brengen.

De vraag is maar of dit effectief is ? Immers, er zijn weinig mensen die een bezoek aan Thailand schrappen omdat ze zich dan moeten laten vaccineren tegen allerhande aandoeningen en malaria profylaxe nemen, en omdat het gezondheidssysteem niet zo goed is.

Deporte

Mooie prestaties van enkele Cubanen op de Wereldkampioenschappen atletiek in Moskou

Pedro Pablo Pichardo

Van 10 tot 18 augustus werden in Moskou de wereldkampioenschappen atletiek gehouden. De laatste jaren gaat het een beetje bergaf met de Cubaanse atletiek dus we waren erg benieuwd of er een aflossing van de wacht op komst is. Er waren enkele medailles en enkele net niet, mooie beloften voor de toekomst, maar over het algemeen bleef het mager.

In het hinkstapspringen behaalde Pedro Pablo Pichardo een zilveren medaille met 17m68, 36 cm minder dan de winnaar. Andere medailles (brons) waren er voor Yarelys Barrios in het discuswerpen en Yarisley Silva in het polstokspringen.

Vooraf van deze laatste werd meer verwacht. Zij had de beste wereldjaarprestatie laten optekenen met 4m90 maar geraakte niet over 4m89, een hoogte

die Isenbajeva wel haalde.

Lichtpunt was zeker 400m hordenloper Omar Cisneros die in de halve finale een beste wereldjaarprestatie neerzette. In de finale kon hij echter niet bevestigen en moest vrede nemen met een 5de plaats. En Mabel Gay behaalde een vierde plaats in het hinkstapspringen bij de vrouwen.

De aflossingsploeg op de 4x400 meter bij de mannen begon zeer goed en zat lang in tweede stelling, maar de laatste twee lopers zakten door het ijs.

Ook is er aflossing voor Ana Fidelia Quirot op komst op de 800 meter.

Verder waren de prestaties niet echt op niveau. Slechts weinigen haalden zelfs het scherm.

Mark Lamotte

Yarisley Silva

Yarelys Barrios

Compte rendu de l'assemblée générale 2013

Alexandra Dirckx
(Trad. M. Dits)

Après le mot de bienvenue de la Présidente et l'examen de l'ordre du jour, l'assemblée générale commence par la liste des personnes excusées : Daniel Termont, Irma De Clerck, Herman De Loor, Miek Caenberghs et Hubert Celen ne peuvent malheureusement être présents.

Le bilan des objectifs prévus pour 2012 est dressé. Nous analysons tout d'abord l'objectif "développer le site web et coordination avec le Cuba Sí". Une réunion a eu lieu dans ce cadre et des décisions ont été prises en ce qui concerne la complémentarité de ces deux médias. L'année dernière il avait été décidé de faire imprimer de nouveaux folders : c'est à présent chose faite et ils se trouvent à votre disposition. Accessoirement, cela devrait permettre d'améliorer la visibilité de l'association. Dans ce but, nous n'avons pas seulement conçu un nouveau flyer mais chaque régionale aura également droit à un calicot en toile plastifiée portant le logo Cubamigos ainsi qu'à des cartes de membre que nous pourrions remettre aux nouveaux affiliés.

L'objectif "améliorer les contacts avec la presse et accorder un meilleur soutien à Freddy" n'a pas été atteint. Freddy poursuit cependant sa tâche et il vient de peaufiner une étude sur la presse en Belgique, ceci pour les deux langues nationales.

Les résultats sont meilleurs en ce qui concerne l'objectif "développer les réseaux" : il existe en effet de nombreux exemples de collaborations réussies tant isolées qu'à long terme. Le programme de recrutement des nouveaux membres et particulièrement des jeunes n'a pas remporté de réel succès. Certaines régionales ont progressé, d'autres ont rencontré bien des difficultés. En tant que direction nationale, nous prendrons quelques mesures nouvelles. A partir du prochain Cuba Sí, nous joindrons des lettres de rappel pour les membres en retard de cotisation et espérons ainsi les aider à combler leur oubli de paiement. Comme chaque année, il y a eu un bon nombre de réalisations exceptionnelles : en 2012 l'association a pris part au Marché du Monde à Alost, la Brigade Carlos Habré a réalisé son projet à Pinar del Río, et à Anvers, la première Comida Cubana a remporté un vif succès. Enfin, nous avons participé en 2012 à de nombreuses soirées-débat ce qui contribue à faire de l'association "Les Amis de Cuba" un acteur incontournable en matière de connaissance de Cuba.

Il y avait aussi un projet à cheval sur les années 2012 et 2013 : la collecte nationale de fonds pour la réparation des dégâts occasionnés par l'ouragan Sandy. Jusqu'à ce jour, les AdC ont réuni la somme de 7655,75 euro.

Etant donné que nous avons été invités par nos amis de Gand, nous souhaitons mettre en avant leurs activités de 2013. La liste de leurs réalisations est bien plus longue que ce que nous énumérons ici. Leurs principales activités furent un concert-bénéfice que Gand a organisé en faveur des victimes de Sandy, les préparatifs pour Carlos Habré 2014 et le workshop qu'ils ont organisé dans une école secondaire de Furnes. Nous vous donnerons plus de renseignements à ce propos après la partie administrative.

A l'annonce de Raymond Verbinnen d'abandonner sa fonction de rédacteur en chef, nous tenons à le remercier pour son travail et sa précieuse collaboration.

En 2013, nous souhaitons atteindre les objectifs suivants: améliorer encore les contacts avec la presse, recruter des membres, développer le site web, motiver les membres des sections locales et réfléchir aux festivités à l'occasion des 45 ans des Amis de Cuba.

Avant d'achever la partie administrative de notre réunion, nous voulons revenir sur la triste nouvelle du décès, en 2012, de Stéphane Sergeant qui a non seulement touché profondément la régionale de Bruxelles mais qui fut une immense perte pour toute l'association. Il nous manquera toujours.

Rapport financier

Cette année, la vérification de la comptabilité et le contrôle des comptes annuels n'a pas été faite par Erik Wils car il est membre du Comité de Direction. Nous faisons appel à d'autres candidats mais personne ne se propose. Le rapport comptable est examiné et approuvé par l'Assemblée générale.

Verslag Algemene Ledenvergadering 2013

Na het welkomwoord van de voorzitter en het overlopen van de agendapunten werden de volgende leden verontschuldigd : Daniel Termont, Irma De Clerck, Herman De Loor, Miek Caenberghs en Hubert Celen.

Vervolgens werden de doelstellingen geëvalueerd die voor 2012 werden vooropgesteld.

De doelstelling "website uitbreiden en afstemmen op Cuba Sí en vice versa" wordt eerst onder de loep genomen. In dat kader vond er een vergadering plaats en werden er inderdaad afspraken gemaakt omtrent de aanvullende functie die deze twee media hebben. Toch is hier zeker nog werk aan de winkel.

Vorig jaar werd er ook voorzien om een nieuwe folder te ontwerpen. Deze is klaar en wordt op de vergadering ter beschikking gesteld van de regio's. Een doelstelling die hierop aansluit is het verbeteren van de zichtbaarheid. Om dit te realiseren werd er niet alleen een nieuwe flyer ontworpen, maar ook voor iedere regio een spandoek. Ook lidkaarten werden aangemaakt zodat we deze aan nieuwe leden kunnen overhandigen.

De doelstelling 'relaties met de pers verbeteren en meer ondersteuning voor Freddy' werd niet behaald. Freddy houdt nog steeds de boel draaiende. Bovendien heeft hij een uitgebreide studie gemaakt over de pers in België en dit voor beide landstalen.

Wat de doelstelling 'netwerken uitbouwen' betreft daar zijn er meerdere voorbeelden van geslaagde samenwerkingen en dit zowel eenmalige als voor langere tijd. Het aantrekken van jongeren en het aantrekken van leden is dit jaar geen succes geweest. Sommige regio's zijn vooruitgegaan, maar andere regio's hebben het moeilijk gehad. Als nationaal bestuur zullen we enkele maatregelen treffen. Vanaf de volgende Cuba Sí worden er brieven bijgevoegd voor die leden die hun lidgeld te laat vernieuwen; zo hopen we te vermijden dat er leden wegvalen gewoon omdat ze vergeten het lidgeld te vernieuwen. Zoals elk jaar werd er natuurlijk ook wel wat extra gerealiseerd : zo werd er in 2012 deelgenomen aan de wereldmarkt, de brigade Carlos Habré vond plaats en in Antwerpen was de eerste Comida Cubana een laaiend succes. Tenslotte hebben we in 2012 verschillende malen deelgenomen aan debatavonden over Cuba wat maakt dat

de VVC nog steeds een vereniging is waar men niet langs kan als het gaat om kennis- en informatieoverdracht omtrent Cuba.

Er is ook een project dat over twee jaren liep - 2012 en 2013 - met name de Nationale inzamelactie om de schade te herstellen die orkaan Sandy aanrichtte. De VVC hebben tot op heden 7655,75 euro ingezameld.

Daar we door de VVC Gent uitgenodigd werden, willen we hun activiteiten die ze in 2013 realiseerden al eens in de verf zetten. De lijst is veel langer dan wat we hier opsommen. De belangrijkste activiteiten waren het benefietconcert dat Gent organiseerde voor Sandy, de voorbereidingen voor Carlos Habré 2014 en de workshop die de regio op poten zette in een middelbare school in Veurne. Hierover zal na het administratieve gedeelte meer informatie gegeven worden.

Naar aanleiding van de aankondiging van Raymond Verbinnen dat hij zal stoppen als hoofdredacteur van Cuba Sí, willen we hem graag bedanken voor zijn inzet en zijn werk.

Naar 2013 toe willen we volgende doelstellingen bereiken : relaties met de pers verder uitwerken, leden werven, de website uitbouwen, leden in de lokale besturen activeren en nadenken over de festiviteiten 45 jaar VVC.

Om ons administratief gedeelte af te ronden willen we even stilstaan bij het trieste nieuws dat ons dit jaar bereikte, met name het overlijden van Stéphane Sergeant, wat een harde noot was niet enkel voor de regio Brussel maar voor de ganse vereniging. We missen hem.

Financieel verslag

Nazicht van de boekhouding en de jaarrekening 2012 werd dit jaar niet gedaan door Erik Wils daar hij lid is van de Raad van Bestuur. Er werd een andere kandidaat gevraagd, maar niemand heeft zich aangeboden. Het kasverslag wordt overlopen en goedgekeurd door de Algemene Ledenvergadering.

Verkiezing Raad van Bestuur Election du Conseil d'Administration

Sont élus, les candidats suivants :

Volgende kandidaten werden verkozen :

Johan Van Geyt, Danny De Couck, Alexandra Dirckx, Youri Blicke, Filip Vanderbeek, Anne Van Swieten, Anne Delstanche, Mark Lamotte, Guy Hackin, Freddy Tack, Paula Frazão, Marie-José Body, Luigi Raone, Carla Ronzani, Reginald Rotty, Marc Wuytack, Mireille Lefever, Luc Moens, Yola Ooms, Geert Steyaert, Raymond Verbinnen, Monique Dits, Pablo Evrard, Guido Schütz, Marc Weyders, Anne-Marie Audibert.

Tous les candidats ont obtenu plus de 50% des voix.

Alle kandidaten haalden meer dan 50% van de stemmen.

meer info op onze website -
pour plus d'informations consultez
notre site web

Commemoration du 60e anniversaire du 26/7 à Liège

Comme chaque année, à l'occasion de l'anniversaire de l'assaut de la caserne Moncada, les amis de Cuba de Liège étaient à nouveau nombreux à se retrouver le 27 juillet au CPR de Liège.

Dans son allocution de bienvenue Guido Schütz a rappelé les événements du 26/07/1953 qui allaient mener au triomphe de la Révolution. Il a rappelé le rôle joué par Cuba en Amérique Latine et cité en exemple l'ALBA. Avant de passer à la suite de l'activité il a également rappelé un autre anniversaire, bien plus dramatique, le 40e anniversaire du coup d'état au Chili par A. Pinochet (11 septembre 1973).

Au nom de l'Ambassade de Cuba en Belgique, Jorge Hadad, conseiller, s'est adressé aux personnes présentes et son discours n'a pas manqué d'en surprendre plus d'un. En effet, il se référait au discours de Raúl Castro, faisant l'éloge des jeunes entrepreneurs cubains, ainsi que son souhait de voir le peuple cubain cultiver son comportement, sa politesse et ses moeurs, afin de redevenir un exemple de courtoisie à l'intérieur comme vis-à-vis des visiteurs étrangers. Un message fort et sans langue de bois s'il en est !

Le groupe Tikal a assuré l'ambiance festive, épaulé par les équipes de cuisine, du CPR, de la régionale de Liège et de son mojito.

Guido Schütz

Les autoportraits de l'artiste expriment la réalité et pas des rêves .....

Les expériences de vie de l'artiste Géladis Perez seront présentes dans l'évènement de solidarité avec Cuba, le 1er et 2 octobre au Foyer Solbosch, ULB (page 22).

Elle symbolise la réussite après une situation de chaos !!!

On a voulu la mettre en valeur et prendre son expérience comme un chemin à suivre, pour le projet de rénovation de l'hôpital Ambrosio Grillo à Santiago de Cuba.

Lili Caro

De eerste container voor de renovatie van Hospitaal Ambrosio Grillo in Santiago de Cuba

Marc Wuytack

Het was een ware zoektocht om al het benodigde materiaal samen te krijgen; we contacteerden verschillende bedrijven en zochten de voordeligste oplossingen, giften werden in dank aanvaard, goede relaties opnieuw aangeschreven, maar nu zijn we tenminste gerust, de container is op 2 augustus in de haven van Santiago de Cuba aangekomen. Nu kunnen de Cubanen beginnen met de eerste reconstructiewerken.

Alle sanitaire buizen zijn mee, de volledige vloer, alle sanitaire toestellen (lavabo's, douches, badkuipen en toiletten) en de elektriciteitsbuizen om in de muren te werken, waarna de muurtegels kunnen geplaatst worden.

Als wij in maart 2014 met onze groep de vleugel kunnen afwerken : de elektriciteit plaatsen, de muren verven (ook de buitenmuren vragen om een frisse laag) en op twee andere paviljoenen roofing branden, dan kunnen we van een geslaagd project spreken.

In het begin twijfelden velen aan de haalbaarheid, maar we zijn nog altijd op de goede weg om een mooie prestatie neer te zetten.

In december dienen we wel nog een tweede container te laden. Voor de roofing en de verf hebben we al een oplossing, maar het elektrisch materiaal blijft een probleem. We vinden geen enkele sponsor die ons vooruit helpt. Ook de oproep naar de leden voor steun of om sponsors te contacteren leverde niets op.

We proberen nog één maal : kijk op <http://www.cubamigos.be/project%20CH4%20lijsten.html> naar wat we nog nodig hebben. Het zijn vooral elektrische kabels. Doe een schenking in de vorm van materiaal of doe een storting op de rekening van Cubamigos : BE86 9796 4684 9050.

Heb je nog degelijk werkmateriaal liggen dat je al jaren niet meer gebruikt, wij kunnen het nog eens goed laten presteren en er daarna de Cubanen heel gelukkig mee maken. Bezorg het ons.

Op 3 oktober is er een vergadering in het Vredeshuis, Sint Margrietstraat 9 te Gent voor de geïnteresseerden die overwogen om met ons naar Santiago te gaan.

<http://www.cubamigos.be/renovatieproject%20Ambrosio%20hospitaal.html>

Voor wie de ganse fotoreportage wil zien : <https://picasaweb.google.com>

18 juni : praatcafé in Antwerpen

Sinds mensenheugnis organiseert de regio Antwerpen maandelijks praatcafés over alle mogelijke aspecten van de Cubaanse samenleving. Deze traditie heeft een tijdje stilgelegen maar het nieuwe team wil deze traditie toch niet volledig laten varen. Elke maand is niet haalbaar, maar af en toe lijkt zeker een optie en de openingsavond werd gevuld door niemand minder dan Freddy Tack.

Freddy is de oprichter van onze vereniging, was jaren voorzitter, is actief in de Raad van Bestuur, leidt sinds de oprichting van de persgroep deze groep en volgt de media nauw op, verder is Freddy actief in de regio Brussel en sinds dit nummer ook de hoofdredacteur van dit blad. Het spreekt voor zich dat het een boeiende uiteenzetting was.

Freddy zijn uiteenzetting was tweeledig. In het eerste deel lichtte hij de huidige veranderingen toe in Cuba en in het tweede deel werden de mogelijke gevolgen geschetst van de dood van Hugo Chavez op de Cubaanse economie.

Laten we beginnen met Cuba vandaag want er zijn zeer diepgaande veranderingen aan de gang en dit zowel op economisch als op juridisch vlak. Maar niet alleen op die vlakken, de laatste verkiezingen hebben daarnaast ook een nieuwe generatie in het zadel getild die een mooie afspiegeling vormt van de Cubaanse maatschappij, zowel naar gender als naar ras en leeftijd toe.

Er is een enorme verjonging in alle structuren. De gemiddelde leeftijd van de Staatsraad, die 31 zetels telt en die het dagelijkse bestuur op zich neemt tussen 2 parlementaire zittingen door, is 57 jaar. Deze veranderingen zijn gedragen door de Cubaanse maatschappij, want ondanks het feit dat het huidige kiessysteem, dat sinds 1975 bestaat, de burger niet verplicht om te stemmen, zien we telkens weer een massale opkomst bij de verkiezingen. Wat het kiessysteem betreft, werden er twee grenzen opgelegd. Enerzijds is het uitvoeren van een mandaat gelimiteerd tot twee mandaten en anderzijds werd er voor de hoogste functies een leeftijdsgrens opgelegd.

De nieuwe verkozenen hebben als hoofdtaak het implementeren van de veranderingen die, zoals we weten, via een alomvattende bevraging van iedere Cubaan tot stand kwamen. Om dit te implementeren werd er een bestendige commissie opgericht die het veranderingsproject gedurende 5 jaar zal opvolgen. Een van de hoofddoelstellingen is het verminderen van de invoer en het verhogen van de uitvoer. Dit kwam duidelijk naar voren als hoofddoelstelling en wordt over de verschillende sectoren heen doorgevoerd. Deze maatregel kadert dan ook in een groter geheel en wordt gerealiseerd door verschillende andere wijzigingen in het wetboek.

Een greep uit deze waaier : er staat een totale vernieuwing van de spoorwegen op til, huizen en wagens kunnen vrij verkocht en gekocht worden, kleine zelfstandigen krijgen de mogelijkheid om een zaak te starten, landbouwbedrijven mogen hun producten rechtstreeks verkopen aan toeristische centra, de landbouwcoöperatieven worden herwerkt zodat een versoepeling van de wetgeving hieromtrent de productie kan verhogen. Onbebouwde grond wordt in vruchtgebruik ter beschikking gesteld aan geïnteresseerden.

Het volledige staatsorgaan wordt geherstructureerd. Particulieren kunnen zelf bouwmaterialen aankopen en gezinnen die minderbedeeld zijn kunnen subsidies aanvragen om te bouwen. Er moet een volledige nieuwe fiscaliteit op poten gezet worden. De migratiewetgeving werd onder de loep genomen. Cubanen die het land verlaten hebben, worden ondersteund om de Cubaanse gemeenschap in het buitenland op te bouwen. Door de nieuwe optische kabel die aangelegd werd worden er 118 zalen bijgebouwd waar Cubanen toegang krijgen tot internet. En bedrijven krijgen autonomie om hun winst in te zetten in investeringen in het eigen bedrijf of in stimulansen voor de werknemers.

Maar niet enkel wetten worden veranderd om de samenleving en de economie een nieuw elan te geven, de Cubanen zijn ook kritisch over datgene wat in het verleden fout liep en ze signaleerden dan ook hier een aantal pijnpunten die ze uit de weg willen ruimen. Het meest gekende hier is het wegwerken van de dubbele munt. De CUC en de Cubaanse Peso moeten samensmelten tot één munt. Op dit ogenblik worden ze paritair gebruikt in elke boekhouding terwijl ze niet evenveel waard zijn. Dit geeft een fout beeld van de boekhouding en is bijgevolg niet houdbaar. Buitenlandse inkomsten zoals toerisme, diensten (artsen en leerkrachten in het buitenland), nikkelfazet en de afzet van farmaceutische producten moeten verzekerd worden.

Ook de nieuwe energieën moeten beter gebruikt worden. Machines moeten beter onderhouden worden en het investeringssysteem moet verfijnd worden. En corruptie moet dringend aangepakt worden zowel door Cubanen als door buitenlanders. Dit alles om het land beter te laten functioneren op economisch en sociaal vlak.

Vanuit de bevraging en het nadenken over het staatsapparaat zijn er drie belangrijke economische stromingen te bespeuren :

- ◆ een meer kapitalistische stroming (die het minst ahang heeft)
- ◆ een hervormingsgezinde stroming (zoals aan de gang is)
- ◆ een stroming die opteert voor het uitbouwen van meer coöperatieven

Wat heel duidelijk is bij het bestuderen van de hervormingen is dat Cuba een eigen weg uitstippelt en niet op de kar springt van een reeds bestaande structuur. Dit is maatwerk, op maat van Cuba. En wat typisch Cubaans is: ook de partij heeft voor haar eigen werking hervormingsmaatregelen opgelegd.

Het tweede deel van Freddy's uiteenzetting werd gewijd aan de mogelijke gevolgen die de dood van Hugo Chavez kan hebben op Cuba. Jammer genoeg moeten we vaststellen dat de toestand van Venezuela niet erg rooskleurig is op economisch vlak. In de laatste 10 jaar is de Bolivar al 5 keer gedevalueerd. Venezuela is heel erg afhankelijk van invoer : 80% van de producten die geconsumeerd worden, voeren ze in. Bovendien heeft het land te kampen met een enorme corruptie, een slecht wegneten en een hoge buitenlandse schuld. Op sociaal vlak daarentegen stellen we vast dat 43% van het staatsbudget naar sociale zaken gaat wat de armoede heeft gehalveerd. Tenslotte is er een bijkomend probleem, met name de criminaliteit die zeer hoog is.

Als we de relaties tussen Cuba en Venezuela analyseren stellen we vast dat Venezuela de belangrijkste handelspartner van Cuba is. Cuba ontvangt petroleum aan een verlaagd tarief van Venezuela en Venezuela zou een nieuwe raffinaderij financieren in Matanzas. Bovendien is er via de ALBA een sterke samenwerking tussen beide landen die veel projecten op sociaal vlak ondersteunen. Maar Cuba heeft zijn handelspartners gedifferentieerd en is niet afhankelijk van Venezuela. De samenwerking heeft ervoor gezorgd dat beide landen onafhankelijker werden en voor veel zaken meer zelfbedruipend. Cuba kan bijvoorbeeld volledig op zichzelf bestaan op vlak van productie van elektriciteit, iets dat voordien niet het geval was. De samenwerking blijft op dit ogenblik bestaan en de nieuwe president Maduro is van plan om de relaties verder te zetten. Dit zou zowel beide landen als belangrijke delen van Latijns-Amerika ten goede komen.

Freddy sloot af met een positieve, maar voorzichtige noot. Alhoewel de Noord-Amerikaanse regering niet van plan is enorme veranderingen door te voeren naar Cuba toe, is er binnen de VS wel een beweging die pleit voor genormaliseerde relaties tussen beide landen.

Boeiend en zeer instructief !

Alexandra Dirckx

Expo "Cuba mi amor" Regi Rotty

Exposition de photos sur le thème de la musique et de la danse à Cuba.
Fototentoonstelling op het thema van muziek en dans in Cuba.

Centre Rops - (rue) Brialmont (straat) 9 -
1210 BRUXELLES/BRUSSEL

(Botanique - Kruidtuin)

18/09 - 06/10

Van 15 tot 18u, van donderdag tot zondag, en op afspraak.

De 15 à 18h., du jeudi au dimanche, et sur rendez-vous.

Tél. 02 219 66 79 - www.centrerops.be -
centrerops@base.be

Comida Cubana in Antwerpen

Wanneer? Zaterdag 19 oktober om 18u00
Waar? Volkshuis, Kloosterstraat 50, Ekeren

Inschrijven ten laatste op 1 oktober door overschrijving van:

15 euro (leden van de Vrienden van Cuba)

20 euro (niet-leden)

op rekening BE60 9730 9561 6570 van "Vrienden van Cuba regio Antwerpen".

Journées de solidarité avec Cuba - 1er et 2 octobre 2013

Les Cubains en Belgique, avec le soutien de plusieurs organisations et amis, organisent deux journées de Solidarité avec CUBA au Foyer Solbosch, ULB - Avenue Paul Héger 22 - IXELLES, pour soutenir le projet de rénovation de l'hôpital Ambrosio Grillo à Santiago de Cuba.

L'accès au séminaire et table d'hôtes est gratuit, mais sur réservation : afrolatino.radiocampus@gmail.com.

Le détail du programme sera disponible sur notre site web : www.cubamigos.be (rubrique "activités").

Semaine cubaine à Silly, du 11 au 20 octobre 2013

La commune de Silly, en collaboration avec les Amis de Cuba, organise une semaine cubaine dans différentes entités de la commune.

Au programme : films, expo, débats, musique, danse, percussions, cuisine cubaine, animations pour les enfants (piñata), bref, une découverte de Cuba dans tous ses aspects.

Le détail du programme sera disponible sur notre site web : www.cubamigos.be (rubrique "activités").

» Roberto Fonseca

De Vrienden van Cuba vzw - Les Amis de Cuba asbl

Avenue Neptune 24 bte 10 - B-1190 Vorst - Forest
Tel : 03/290 49 10 - E-mail : info@cubamigos.be

Lidgeld (jaarlijks) 12 euro-6 euro (2e en volgend lid van het gezin)

Contribution (an) 12 euro-6 euro (2ième et membre suivant de la famille)

Rekening - Compte : De Vrienden van Cuba vzw - Les Amis de Cuba asbl : IBAN nr : BE90 523080117732

BIC Triobebb

ON - NE : 412063027

De vzw "De vrienden van Cuba" is een vereniging die tot doel heeft de toenadering tussen het Belgische en het Cubaanse volk te bevorderen en aan haar leden en het publiek middelen ter beschikking te stellen om tot een betere kennis te komen van de Cubaanse realiteit. Zij heeft geen enkel partijpolitiek karakter.

Onze eigen artikels mogen geheel of gedeeltelijk overgenomen worden mits bronvermelding. Graag een presentexemplaar. ISSN 0771 4491

L'asbl "Les Amis de Cuba" est une association qui a pour but d'œuvrer au rapprochement entre le peuple belge et le peuple cubain et de mettre à disposition de ses adhérents et du public des moyens d'accéder à une meilleure connaissance de la réalité cubaine. Elle n'a aucun caractère de parti politique. Les articles de nos membres peuvent être repris entièrement ou partiellement, avec mention de l'origine. Prière de nous faire parvenir un exemplaire témoin.

Voorzitter/Président : Alexandra Dirckx - 03/290.49.10
Ondervoorzitter/Vice-président : Mark Lamotte
Schatbewaarder/Trésorier : Mark Lamotte - 02/453.17.42

CONTACT

Brussel - Bruxelles : Paula Frazão - 0484/62.68.03

Aalst : Danny De Couck - 0476/52.12.88

Antwerpen : Ludo Mommen - 03/664.72.33

Leuven : Paul Evrard - 016/26.15.52

Liège : Marc Weyders - 0476/95.79.02

Charleroi : Luigi Raône - 071/43.65.87

Gent : Marc Wuytack - 0476/65.22.40

Kempen : Hubert Celen - 014/31.34.87

W. Vlaanderen : Raymond Verbinnen - 0484/58.50.77

Prijs per nummer/prix par numéro : 2 Euro
Leden gratis - membres gratuit

Hoofdredacteur/Rédacteur en chef > Freddy Tack
02/428.79.97 - E-mail : freddy.tack@belgacom.net

Redactie/rédaction > Mark Lamotte, Anne Delstanche, Freddy Tack, Alexandra Dirckx, Yuri Blicck, Yola Ooms, Liliane Stadler, Monique Dits, Paul Evrard, R. Verbinnen.
Eindredactie/rédaction finale > Sylvie Vanhoegaerden
Lay-out/mise en page > Sylvie Vanhoegaerden
Kleurenpagina's : Eva Van Malderen en Monique Dits
Druk/impression > drukkerij A. Beullens - Holsbeek

website : www.cubamigos.be

❖ cuba mi amor ❖

fototentoonstelling regi rotty

